

หลักที่ 49

ศิลาจารึกวัดสรศักดิ์

ม.ศ. 1334 (พ.ศ. 1955)

ลักษณะศิลา เป็นหินชนวนสีเขียว รูปใบเสมา สูง 138 เซนติเมตร กว้าง 103 เซนติเมตร จารึกด้านเดียวเป็นอักษรและภาษาไทย มี 35 บรรทัด ศาสตราจารย์ฉ่ำ ทองคำวรรณ เป็นผู้อ่านและอธิบายคำ

จารึกหลักนี้ หน่วยชุดแต่งและบูรณะเมืองสุโขทัยพบที่มุมตะวันตกเฉียงเหนือของตระพังสอ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. 2498 ปัจจุบันอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

ปีที่จารึก คงจะจารึกประมาณปี พ.ศ. 1960

จุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นหลักฐานการสร้างวัดสรศักดิ์ของนายอินทสรศักดิ์และพระมหาเถรธรรมไตรโลกย

ผู้จารึก เข้าใจว่าจารึกขึ้นตามคำบอกของพระมหาเถรธรรมไตรโลกย และนายอินทสรศักดิ์

เนื้อความ แบ่งออกได้เป็น 7 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 (บรรทัดที่ 1-7) กล่าวถึงนายอินทสรศักดิ์ว่า มีศรัทธาในพุทธศาสนา ได้ขอพระราชทานที่ดินออกญาธรรมราชา² (พระมหาธรรมราชาที่ 3) เพื่อสร้างวัดถวายพระราชกุศลแด่พระองค์ ในปีศักราชได้ 1334 (พ.ศ. 1955) ปีมะโรง วันพฤหัสบดี เดือน 5 ขึ้น 5 ค่ำ ที่ดินดังกล่าวนี้เนื้อที่ “หนชื้อได้สี่สิบห้าวา หนแปได้สามสิบเก้าวา” (หนชื้อ = ด้านตะวันออกและด้านตะวันตก, หนแป = ด้านเหนือและด้านใต้) เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาตแล้ว นายอินทสรศักดิ์ จึงได้ทำการปรับพื้นที่ให้ราบเรียบ

¹จารึกหลักนี้ บางแห่งจัดลำดับเป็นหลักที่ 9ก

²ในจารึกเรียกว่า พ่ออยู่หัวเจ้าออกญาธรรมราชา

ตอนที่ 2 (บรรทัดที่ 7-15) กล่าวถึงน้ำพระยา ซึ่งเป็นพระมหาเถรชื่อ มหาเถรธรรมไตรโลก (คจุนวาทจารย์?)¹ ญาณทัสสี อยู่ที่ตำบลดาวขอนแก่น ได้ขึ้นมาถามข่าวเจ้าพระยาหลาน (คือ พระมหาธรรมราชาที่ 3) เมื่อวันเพ็ญ เดือน 6 พระมหาธรรมราชาจึงทรงนิมนต์ไปพักในวัดตระกวนก่อน แล้วจึงมีพระบรมราชโองการให้นายสังฆการีไปบอกแก่นายอินทสรศักดิ์ว่า จงปรับที่ดินให้ดีและให้ปลูกกุฎีเพื่อจะได้นิมนต์พระมหาเถรเจ้าไปจำพรรษาที่นั่น นายอินทสรศักดิ์ได้ปลูกกุฎี แล้วพระมหาธรรมราชาก็ได้โปรดให้นายสังฆการีไปนิมนต์พระมหาเถรเจ้ามาขึ้นกุฎี พร้อมด้วยสานุศิษย์ทั้ง 7 และพระสงฆ์ทั้งหลาย

ตอนที่ 3 (บรรทัดที่ 15-17) เป็นตอนที่พระมหาเถรเจ้าตกแต่งพระมหาเจดีย์ให้มีข้างรอบ และมีพระพุทธรูป ได้สร้างพระวิหารและหอพระด้วย

ตอนที่ 4 (บรรทัดที่ 17-20) ในปี พ.ศ. 1959 ปีวอก พระบรมราชาธิบดีศรีมหาจักรพรรดิราช (กษัตริย์อยุธยา) พร้อมด้วยพระมาตุราช และพระมาตุจฉาเจ้า เสด็จขึ้นมาถวายทานข้างเผือก และราชรถแก่พระสงฆ์ทุกเมือง พระมาตุจฉาเจ้าได้เสด็จมาประทับ ณ ตำหนักหัวสนามเก่า ทางตะวันตกของวัดสรศักดิ์ ได้เสด็จมาปิดทองในพระวิหาร และพระราชทานที่ตำหนักนั้นแก่วัด

ตอนที่ 5 (บรรทัดที่ 20-27) ในปี พ.ศ. 1960 ปีระกา พระมหาเถรเจ้าและนายอินทสรศักดิ์ ได้ร่วมกันกระทำทานฉลองพระมหาเจดีย์ พระวิหาร และหอพระ พระมหาธรรมราชาที่ทรงอนุโมทนา ได้เสด็จมาสดับธรรมพร้อมด้วยมหาอุบาสิกา (หมายถึง แม่อยู่หัวเจ้า) พระมหาเถรเจ้าได้ขอพระราชทานที่นาให้วัด พระองค์ก็ได้พระราชทานที่นาให้ 400 ไร่ ส่วนแม่อยู่หัวเจ้าพระราชทานให้ 335 ไร่ นอกจากนี้นายอินทสรศักดิ์ยังขอพระราชทานป่าในตำบลบ้านสุกพอมน้อย เพื่อสร้างเป็นนา พระองค์ก็พระราชทานให้พันไร่ไว้กับวัด

ตอนที่ 6 (บรรทัดที่ 27-33) เป็นรายการที่พระมหาเถรเจ้าจัดที่นาสำหรับศาสนสถานในที่ต่าง ๆ ดังในจารึกกล่าวไว้ว่า

“(27) ...อยู่มาพระมหาเถรธำรงนาไว้กับมหาเจดีย์ 40 บ้าน

¹ข้อความในวงเล็บนี้ชำระอ่านไม่ชัด มีคำอธิบายในตอนท้าย ต่อจากคำอ่านจารึกว่า ธรรมไตรโลกคจุนวาทจารย์ น่าจะเป็น ธรรมไตรโลกสุนทรวาจารย์ หรือ ธรรมไตรโลกคจุนวาทจารย์?

- (28) (ตีไว้) นากับพระวิหาร 140 อยู่บ้านไผ่ล้อมบ้านหอด
นาจังหันอยู่บ้านสุกพอมน้อย
- (29) 200 บ้านวังคัต 20 บ้านป่าขาม 20 บ้านตาลโจะ 20 บ้านหนองบัวหลวง 40
นากับหอ
- (30) พระอยู่หนองยางน้อย 70 หัวฝายสองววย 25 นาสงฆ์ 350 ไร่ อยู่ไร่ซ้อน 400
- (31) บ้านละกันน้อย 80 ละกันหลวง 80 บ้านดง 20.....”

ตอนที่ 7 (บรรทัดที่ 33-35) อันเป็นตอนสุดท้าย จารีกกล่าวไว้ว่า พระมหาเถรเจ้า และนายสรศักดิ์ ให้จาริกไว้เป็นหลักฐาน ตราบสิ้นกัลปาวสาน และบอกวัตถุประสงค์ของการบำเพ็ญบุญกุศลต่าง ๆ นี้ไว้ว่า ปรารถนาจะไปเกิดในสมัยพระศรีอารีย์ ข้อความในจาริกกล่าวไว้ดังนี้

“(33) ...พระมหา (34) เถรเจ้าและนายสรศักดิ์ไว้ค้ำบั (= หลักฐาน) กับจาริกต่อสิ้นกัลปาวสาน ดูข้าท่านทั้งหลายชวน (35) ขววยทำให้ศาสนานี้ จะปรารถนาหันศาสนาพระศรีอารีย์ไมตรีโพธิสัตว์ทุกชาติ”

คุณค่า

จาริกหลักนี้มีคุณค่าในด้านประเพณีการสร้างศาสนสถานของคนสุโขทัย ตลอดจนแสดงถึงพระราชศรัทธาขององค์พระมหากษัตริย์ในการทำนุบำรุงพุทธศาสนา โดยได้พระราชทานที่ดินเป็นจำนวนมากเพื่อการสร้างวัด

ศิลาจาริกต่อไปนี้ตีพิมพ์อยู่ในประชุมศิลาจารึกภาคที่ 4